

PRAVNI POSTUPCI ZA ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI

Potpisujem.org

Letak je izrađen u okviru regionalnog projekta "Udruženim naporima – ka novim evropskim standardima u zaštiti žena od rodno zasnovanog nasilja" (Potpisujem.org), koji se realizuje u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Sloveniji, Makedoniji, Crnoj Gori i Austriji.

Letak je izrađen uz podršku Evropske unije. Sadržaj letka je isključiva odgovornost autorki i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Ukoliko ste doživeli nasilje u porodici, možete se obratiti institucijama kako biste pokrenuli sudske postupke i ostvarili zaštitu, a učinilac nasilja bio kažnjen za svoje ponašanje.

PARNIČNI POSTUPAK ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI

Ukoliko je član porodice nasilan prema vama i na bilo koji način ugrožava vašu bezbednost, možete tražiti jednu ili više **mera zaštite od nasilja u porodici**. Sud u skladu sa Porodičnim zakonom izriče mere zaštite, a postupak se pokreće tužbom. Tužbu može podneti član porodice koji je žrtva nasilja, zakonski zastupnik člana porodice, centar za socijalni rad (organ starateljstva) i javni tužilac. Sud može po službenoj dužnosti odrediti jednu ili više mera zaštite od nasilja u porodici ako sazna za nasilje u porodici u toku drugih postupaka koji se vode po Porodičnom zakonu (npr. za razvod braka, zaštitu prava deteta, vršenje roditeljskog prava, lišenje roditeljskog prava, utvrđivanje/osporavanje očinstva ili materinstva).

Sud može odrediti sledeće **mere zaštite od nasilja u porodici**:

- nalog za iseljenje nasilnog člana porodice iz porodičnog stana ili kuće, bez obzira na to ko je vlasnik ili zakupac stana/kuće;
- nalog za useljenje člana/članova porodice koji trpe nasilje u porodični stan ili kuću, bez obzira na to ko je vlasnik ili zakupac stana/kuće (npr. ukoliko vas je muž izbacio ili iselio iz stana);
- zabranu približavanja članu porodice koji je pretrpeo nasilje na određenoj udaljenosti;
- zabranu pristupa u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada člana porodice;
- zabranu daljeg uznemiravanja člana porodice.

Po Porodičnom zakonu, **članom porodice smatraju se**:

- supružnici ili bivši supružnici;
- deca, roditelji, ostali krvni srodnici, lica koja su u tazbinskom ili adoptivnom srodstvu, odnosno lica koja vezuje hraniteljstvo;
- lica koja žive ili su živela u zajedničkom domaćinstvu;
- vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri;
- lica koja su međusobno bila ili su još uvek u emotivnoj ili seksualnoj vezi, odnosno koja imaju zajedničko dete ili je dete na putu da bude rođeno, iako nikada nisu živela u istom porodičnom domaćinstvu.

Ukoliko podnosite tužbu, a nemate sredstava (ne ostvarujete zaradu i nemate nepokretnosti na svoje ime), obavezno tražite od suda pisanim putem da vas oslobodi plaćanja troškova sudskog postupka i sudskih taksi i tražite da sud o tome donese odluku u pisanoj formi.

Obavezno je da se u tužbi **predlože i podnesu dokazi**, kao što su: lekarska uverenja, imena i adrese svedoka, datumi kada se nasilje dogodilo, kada ste pozivali policiju i kada je policija intervenisala, opis događaja, informacije o ranijoj osuđivanosti nasilnika, da li nasilnik poseduje oružje i dr. Tužba se podnosi sudu opštine na čijoj teritoriji ima prebivalište/boravište član porodice prema kojem je nasilje izvršeno ili na čijoj teritoriji ima prebivalište nasilnik. **Svakom pozivu suda morate se odazvati.**

Ovaj **postupak je hitan**, zakonom je propisano da prvo ročište mora biti zakazano tako da se održi u roku od 8 dana od dana kada je tužba primljena u sudu. Tokom postupka sud će izvesti predložene dokaze, pribaviće mišljenje od centra za socijalni rad i izveštaje o intervenciji policije, a može dodatno istraživati činjenice i pribavljati dokaze koje nijedna strana nije predložila. Sud može odrediti i **mere zaštite koje tužbom nisu tražene**, ako posle sprovedenog postupka proceni da je to u najboljem interesu vaše zaštite.

Sud presudom određuje koliko dugo će mere zaštite trajati, što može biti najduže godinu dana. **Ukoliko se nasilje nastavi, može se podneti tužba radi produženja mera zaštite.** Važno je da zapamtite da se tužba radi produženja mera zaštite, sa dokazima, **mora podneti pre nego što istekne vreme trajanja već dosuđenih mera zaštite.** Ako su prestali razlozi zbog kojih su mere donete, tužbu za prestanak mera može podneti član porodice protiv koga su mere određene. Žalba ne zadržava izvršenje presude o određivanju ili produženju mera zaštite od nasilja u porodici.

Ukoliko nasilni član porodice ne poštuje mere zaštite koje mu je sud odredio obavezno obavestite policiju i centar za socijalni rad. U ovoj situaciji možete podneti sudu **predlog za prinudno izvršenje sudske odluke.**

Kršenje mera zaštite predstavlja krivično delo, koje možete prijaviti osnovnom javnom tužilaštvu na čijem području je izvršeno krivično delo, podnošenjem krivične prijave u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik u tužilaštvu. Krivičnu prijavu takođe mogu podneti policija i centar za socijalni rad. Za kršenje mera zaštite predviđena je kazna zatvora i novčana kazna.

Ako ste vi podneli tužbu a nezadovoljni ste presudom suda, možete uložiti žalbu na presudu. **Rok za podnošenje žalbe i sud kome je podnosite navedeni su na kraju presude kao “POUKA O PRAVNOM LEKU”.**

KRIVIČNI POSTUPAK ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI

Nasilje u porodici je **krivično delo koje možete prijaviti nadležnom javnom tužilaštvu** koje postupi pred sudom na čijem području je krivično delo izvršeno ili pokušano. Ako krivičnu prijavu podnesete nenadležnom javnom tužiocu ili policiji oni će je dostaviti nadležnom javnom tužiocu. Krivičnu prijavu takođe mogu podneti policija i centar za socijalni rad.

Krivičnim zakonikom propisano je da se **članom porodice** smatraju: supružnici, njihova deca, preci supružnika u pravoj liniji krvnog srodstva, vanbračni partneri i njihova deca, usvojilac i usvojenik, hranilac i hranjenik. Članovima porodice smatraju se i braća i sestre, njihovi supružnici i deca, bivši supružnici i njihova deca i roditelji bivših supružnika, ako žive u zajedničkom domaćinstvu, kao i lica koja imaju zajedničko dete ili je dete na putu da bude rođeno, iako nikada nisu živela u istom porodičnom domaćinstvu.

U krivičnom postupku vi imate **status oštećene i imate pravo** da razgledate spise predmeta, da prisustvujete ispitivanju okrivljenog i svedoka, izvođenju dokaza, postavljate pitanja i predlažete izvođenje dokaza. **Svatom pozivu javnog tužilaštva i suda morate se odazvati.**

Učiniocu nasilja sud može odrediti pritvor u cilju nesmetanog vođenja postupka, ukoliko su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi.

Javni tužilac je ovlašćen da goni učinioce krivičnih dela. Ako javni tužilac odluči da odbaci vašu krivičnu prijavu, obustavi istragu ili da odustane od krivičnog gonjenja, dužan je da vas o tome obavesti (u roku od 8 dana) i da vas pouči da u roku od 8 dana od dana prijema obaveštenja možete da podnesete **prigovor** neposredno višem javnom tužiocu. Ako vas ne obavesti, možete podneti prigovor u roku od 3 meseca od dana kada je javni tužilac odbacio prijavu, obustavio istragu ili odustao od krivičnog gonjenja.

Javni tužilac takođe ima mogućnost da u određenim slučajevima **odloži krivično gonjenje** ako osumnjičeni prihvati da ispuni jednu ili više obaveza u roku koji ne može biti duži od godinu dana. Ukoliko osumnjičeni u datom roku izvrši obavezu, tužilac će odbaciti krivičnu prijavu.

Krivični zakonik je propisao **delo nasilje u porodici i kazne**: Ako primenom nasilja, pretnjom da će napasti na vaš život ili telo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem član porodice ugrožava vaše spokojstvo, telesni integritet ili duševno stanje u krivičnom postupku mu može biti izrečena kazna zatvora od 3 meseca do 3 godine. U težim slučajevima, kada je korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da telo

teško povredi ili zdravlje teško naruši, kada je delo za posledicu imalo tešku telesnu povredu ili teško narušavanje zdravlja, smrt lica ili je učinjeno prema maloletnom licu, zatvorske kazne su znatno strožije. Zato je potrebno da u prijavi navedete sredstvo kojim su nanete povrede, da li je nasilju prisustvovalo maloletno dete i koje posledice od pretrpljenog nasilja imate vi i dete.

Učiniocu krivičnog dela sud može umesto kazne izreći upozorenje uz pretnju kaznom (uslovna osuda) ako proceni da će na ovaj način dovoljno uticati na učinioca da više ne vrši krivična dela.

MERE BEZBEDNOSTI: Ukoliko sud proceni da je potrebno, može učiniocu izreći neku od mera bezbednosti (obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi; obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi; obavezno lečenje alkoholičara; obavezno lečenje narkomana; oduzimanje predmeta; zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim). Sud koji je izrekao meru bezbednosti **proverava** da li se ta mera izvršava, ali i vi možete pismenim podneskom **obavestiti sud** da učinilac ne postupa po sudskoj odluci.

U toku krivičnog postupka sudija će vas pitati da li se **pridružujete krivičnom gonjenju** i da li **ističete imovinsko-pravni zahtev**. Ako kažete da se pridružujete, znači da želite da se krivični postupak vodi, da se učinilac krivičnog dela kazni i da ćete nastaviti krivično gonjenje u slučaju da javni tužilac odustane od gonjenja učinioca krivičnog dela.

Kada kažete da **ističete imovinsko-pravni zahtev** znači da **potražujete naknadu štete** koju ste pretrpeli izvršenjem krivičnog dela. U presudi sud može odlučiti o vašem imovinsko-pravnom zahtevu, a ako to ne učini, uputiće vas da ga ostvarite u **parničnom postupku** (to znači da ulazite u novi sudski postupak, da treba da podnesete tužbu radi naknade štete uz predlog za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahteva i da dostavite dokaze).

PRESUDA I PRAVO NA ŽALBU: Presuda može biti osuđujuća (okrivljeni se oglašava krivim i izriče mu se sankcija) ili oslobađajuća. Pravo na žalbu ima javni tužilac ukoliko je on zastupao optužbu, a vi kao oštećena možete podneti žalbu samo u vezi odluke o troškovima postupka i imovinsko-pravnom zahtevu ako je dosuđen. Oštećeni samo izuzetno ima pravo na žalbu na presudu zbog svih zakonom predviđenih razloga. **Rok za podnošenje žalbe i sud kome je podnosite navedeni su na kraju presude kao "POUKA O PRAVNOM LEKU".**

UZ KRIVIČNI POSTUPAK MOŽE DA SE VODI I PARNIČNI POSTUPAK ZA ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI: ova dva postupka se ne isključuju, odnosno pored kažnjavanja učinioca krivičnog dela nasilja u porodici, vi (javni tužilac ili centar za socijalni rad) možete tražiti i mere zaštite od nasilja u porodici u parničnom postupku.

PREKRŠAJNI POSTUPAK ZAŠTITE

Nasilje u porodici **nije zakonom definisano kao prekršaj** ali u krugu članova porodice može doći do prekršaja remećenje javnog reda i mira i to tako što član porodice:

- svađom ili vikom remeti javni red i mir, ili svojim ponašanjem ugrožava vašu bezbednost,
- ugrožava vašu sigurnost pretnjom da će napasti na vaš život ili telo ili život ili telo vama bliskog lica,
- vređa vas ili vrši nasilje nad vama, izaziva tuču ili učestvuje u njoj, ugrožava vaše spokojstvo ili remeti javni red i mir,
- nepristojnim, drskim i bezobzirnim ponašanjem ugrožava vaše spokojstvo ili remeti javni red i mir.

Zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podnosi se sudu na čijem području je prekršaj učinjen ili pokušan, a možete ga podneti vi kao oštećena, policija ili javni tužilac u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik.

PREKRŠAJNI I KRIVIČNI POSTUPAK NE MOGU DA SE VODE ZA ISTO DELO!

Prekršajni postupak se vodi pred sudijom za prekršaje. Ukoliko ste pozvani na suđenje kao svedok **morate se odazvati pozivu** a ako ste pozvani kao podnositelj zahteva za pokretanje postupka ne morate se odazvati pozivu. U pozivu za suđenje će biti naznačeno u kom svojstvu vas sud poziva. **Dobro bi bilo da prisustvujete suđenju u svakom slučaju**, jer tako možete aktivno učestvovati u postupku (dodatno dostaviti dokaze ili predložiti da iste pribavi sud). Zbog štete koju ste pretrpeli zbog nasilja možete istaći imovinskopravni zahtev.

U zavisnosti od izvršene radnje koja je propisana kao prekršaj sud može učiniocu prekršaja izreći kaznu zatvora najmanje do 20 dana a najviše do 60 dana, novčanu kaznu najmanje do 20 000 dinara, a najviše do 30.000 dinara ili rad u javnom interesu. Umesto novčane kazne, sud učiniocu prekršaja može izreći **opomenu** ukoliko tokom postupka zaključi da se može očekivati da neće više vršiti prekršaje, kao i ukoliko je učinilac otklonio ili nadoknadio nanetu štetu.

ZAŠTITNE MERE: Sud može učiniocu prekršaja izreći **jednu ili više zaštitnih mera**. Da bi se ove mere izrekle potrebno je da se podnese **pismeni predlog u zahtevu za pokretanje prekršajnog postupka** ili **da to usmeno zahtevate** prilikom saslušanja u postupku. Između ostalog, zaštitne mere mogu biti:

- oduzimanje predmeta
- obavezno lečenje zavisnika od alkohola i psihoaktivnih supstanci
- obavezno psihijatrijsko lečenje;
- zabrana pristupa oštećenom, objektima ili mestu izvršenja prekršaja.

Navedene zaštitne mere, izuzev mere oduzimanja predmeta, mogu biti izrečene u trajanju do 1 godine. Pod objektima ili mestom izvršenja prekršaja podrazumeva se i stan, domaćinstvo ili drugo mesto i objekat u kome je izvršen prekršaj. **Ako kažnjeni prekrši izrečenu meru**, pa pristupi objektu ili ostvari kontakt sa vama u nedozvoljeno vreme ili na nedozvoljeni način, kazniće se kaznom koja je predviđena za prekršaj povodom koga je izrečena ova mera.

Presuda može biti osuđujuća ili oslobađajuća. **Ako ste vi podneli zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, a niste zadovoljni odlukom suda, imate pravo da uložite žalbu.** Ukoliko se postupak vodio po zahtevu nekog drugog (policije ili javnog tužioca), onda taj organ ima pravo da podnese žalbu a vama će presuda biti dostavljena samo ako je odlučeno o vašem imovinsko-pravnom zahtevu. **Rok za podnošenje žalbe i sud kome je podnosite navedeni su na kraju presude kao “POUKA O PRAVNOM LEKU”.**

● VAŽNO JE DA ZAPAMTITE:

- Prilikom obraćanja institucijama preporučljivo je da to činite **u pisanoj formi** i da jedan primerak tog pisanog obraćanja zadržite za sebe.
- Imate pravo **da se informišete** o vašem predmetu kod organa kome ste podneli tužbu ili prijavu: pod kojim brojem se predmet vodi, ko ga rešava, u kojoj fazi se nalazi, kao i da vršite uvid, razmatrate i kopirate spise predmeta. U krivičnom postupku pravo da razmatrate spise i razgledate predmet **može vam se uskratiti** dok ne budete ispitani kao svedok. Obavezno sve to **zapišite**, imajte kod sebe i koristite beleške kada kod nadležnog organa (policija, tužilaštvo, sud) govorite o nasilju. Ako nasilnik ponovi nasilje te informacije navedite u novoj prijavi.
- Ako ste iz **opravdanih razloga sprečeni** da se odazovete pozivu suda ili javnog tužilaštva (npr. zbog bolesti, neodložnog službenog putovanja) blagovremeno obavestite sud/tužilaštvo i priložite dokaz (npr. lekarski izveštaj, potvrda poslodavca, putna isprava i sl.).
- Ukoliko pokrenete sudski postupak bilo bi dobro **da ga okončate do kraja**. U slučaju da ne možete da se snadete ili vam nije jasno šta se dešava, **potražite pravnu pomoć**.
- **Psihološka priprema** za suđenje i **podrška** tokom procesa mogu biti od značaja i uticati, ne samo na vašu spremnost tokom postupka i na njegov ishod, već i na vaše buduće psihičko stanje.

● VAŽNO JE DA ZAPAMTITE:

DOKAZI I SVEDOCI:

- Za sve vaše tvrdnje potrebno je da imate dokaze (npr. lekarsko uverenje, izjave svedoka, odeća, korišćeni predmeti). Ukoliko ih ne možete pribaviti predložite da ih sud pribavi po službenoj dužnosti, s tim da navedete razloge zašto ih vi niste pribavili i dostavili.
- **Lekarsko uverenje** u koje su uneti podaci o vašim povredama ili psihičkom stanju, dovoljno je kao dokaz zlostavljanja. Ukoliko imate telesne povrede, od lekara zahtevajte da unese u uverenje o povređivanju i najmanje modrice, ogrebotine, povrede. Na pregled idite odmah po nanošenju povreda kako bi vam se povrede zalečile, ali i evidentirale. S obzirom na to da su neke povrede vidljive tek posle nekoliko dana, bilo bi dobro da se **ponovo javite lekaru**.
- Ako povrede koje imate ni policija ni lekar nisu **fotografisali**, zamolite da vam iste fotografišu u fotografskoj radnji, sa razmernikom i datumom kada su fotografisane. Iako se fotografije ne smatraju dokazom u postupku, mogu učiniti ubedljivijim vaš iskaz.
- Lekarsko uverenje i fotografije **umnožite** i koristite ih u svim postupcima (krivičnom, prekršajnom, parničnom).
- **Svedok** može biti svako lice kome je poznato šta se desilo, bez obzira da li je očevidac događaja (osoba koja vas je videla uplakanu, uzbuđenu, koja je videla vaše povrede ili kojoj ste se žalili na nasilje i ispričali šta vam se desilo).

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

BEOGRAD

Autonomni ženski centar svim ženama pruža **besplatnu pravnu pomoć** u vezi sa sudskim postupcima koji se vode **po Porodičnom zakonu** (mere zaštite od nasilja u porodici, razvod braka, poveravanje deteta, alimentacija) i **zbog krivičnih dela** (nasilje u porodici, nedavanje izdržavanja, zlostavljanje i zanemarivanje maloletnog deteta, silovanje, nanošenje telesnih povreda).

Možete nam se obratiti i anonimno na **011/2656-178** svakog radnog dana od 10 do 12h i **ponedeljkom, utorkom i sredom od 17 do 20h**.

VRANJE

Odbor za ljudska prava Vranje – SOS telefon Vranje svim ženama pruža **besplatno pravno savetovanje** svakog utorka i četvrtka od 12h do 16h.

Možete nam se obratiti i anonimno na **017/410-822 i 066/410-822** svakog radnog dana od 10h do 20h i vikendom od 17h do 20h.

KIKINDA

Centar za podršku ženama u okviru rada **Savetovališta za pravnu i psihosocijalnu pomoć ženama** sa iskustvom nasilja, svim ženama pruža besplatnu pravnu pomoć i zastupanje na sudu u vezi sa sudskim postupcima koji se vode **po Porodičnom zakonu** (mere zaštite od nasilja u porodici, razvod braka, poveravanje deteta, alimentacija) i **zbog krivičnih dela** (nasilje u porodici, nedavanje izdržavanja, zlostavljanje i zamenarivanje maldb. deteta, silovanje, nanošenje telesnih povreda) na adresi: Braće Tatić 1, Kikinda.

Možete nam se obratiti i anonimno na **0800/101-010 ili 0230/437-343**, svakog radnog dana od 8 do 16h.

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

KRUŠEVAC

Udruženje žena Peščanik Kruševac svim ženama pruža **besplatnu pravnu pomoć** u vezi sa sudskim postupcima koji se vode po **Porodičnom zakonu** (mere zaštite od nasilja u porodici, razvod braka, poveravanje deteta, alimentacija) i **zbog krivičnih dela** (nasilje u porodici, nedavanje izdržavanja, zlostavljanje i zanemarivanje mal. deteta, silovanje, nanošenje telesnih povreda) subotom u prostoru Peščanika od 11 do 14 časova. Zakazivanje razgovora sa pravnicom svakog radnog dana od 10 do 14 časova, putem SOS telefona 066/006-606. Adresa: Obilićeva 50/2, 37000 Kruševac.

NOVI SAD

...IZ KRUGA – VOJVODINA svim ženama sa i bez invaliditeta koje su preživle porodično nasilje pruža besplatnu pravnu pomoć, koja podrazumeva pravno savetovanje, pisanje podnesaka i zastupanje pred sudom.

Konsultacije sa advokaticom mogu se obaviti **svake srede od 17 do 19 časova putem telefona 021/447-040, 066/447-040, mejlom office@izkrugavojvodina.org** ili ličnim dolaskom u prostorije organizacije na Bulevaru vojvode Stepe 67, Novi Sad.

NIŠ

Udruženje Romkinja „Osvit“ iz Niša pruža besplatnu pravnu pomoć ponedeljkom, sredom i petkom od 16 do 20h putem SOS telefona na romskom i srpskom jeziku **018/515-318**.

UŽICE

Usluge besplatne pravne pomoći možete dobiti u lokalnoj samoupravi Užice: Grad Užice, ulica Dimitrija Tucovića br.59, 31000 Užice; kontakt telefon: **031/8513-455** (centrala – tražiti službu pravne pomoći).

autonomni
ženski
centar
Beograd

ženski centar
+ Ulice

Centar za
podršku
ženama

IZ KRUGA
VOJVODINA
ORGANIZACIJA ZA PODRŠKU
ŽENAMA SA INVALIDITETOM

SOS
VRANJE
410 - 822

01 1.266.2222
SOS TELEFON Autonomni ženski centar • www.azc.rs

Kampanju podržava:

Evropska unija